

УДК 378.091.3:78

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.71-2.25>**О. А. Кузнецова**кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

КРИТЕРІЇ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

У статті обґрунтовано, що поліхудожньоцентричний підхід як найбільш доцільний для формування готовності до музично-просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва зі школярами визначається методичною спрямованістю на продуктивну практичну творчу діяльність зі школярами, створення творчої атмосфери в учнівському колективі, розвиток творчих та естетичних здібностей вихованців. Визначено, що поліхудожньоцентричний підхід до методичної підготовки до музично-просвітницької роботи зі школярами дає змогу створити культурно-мистецьке середовище через інтеграцію різних видів мистецтва. Зазначений підхід охоплює систему професійних знань, умінь, навичок, фахові здібності та професійно важливі якості особистості, що спрямовані на врахування поліфункціональної специфіки професійної діяльності, формування позитивного ставлення майбутнього фахівця до професії, усвідомлення себе як фахівця-професіонала, творчий саморозвиток та самореалізацію. У відповідності до поліхудожньоцентричного підходу моделювання навчально-виховного процесу полягає у спрямованості навчання на реалізацію освітньої мети, що зумовлює єдність навчального, розвивального-виховного та ціннісного призначення музично-просвітницької діяльності.

Показано розроблені критерії і показники готовності до музично-просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва зі школярами, а саме: мотиваційно-пізнавальний, який характеризується критерієм міри вмотивованості на реалізацію музично-просвітницької діяльності зі школярами; рефлексивний компонент із рефлексивністю як критерієм; когнітивно-направлений, що виражається в обізнаності та інструментальній озброєності у методах і формах музично-просвітницької роботи; комунікативно-емпатійний компонент, виражений у критеріях міри розвитку емпатії, комунікативних та організаційних здатностей; творчо-діяльнісний з такими критеріями, як абнотивність, креативність та естетичні здібності. Відповідно до визначених критеріїв і показників охарактеризовано високий, середній та низький рівні сформованості готовності до музично-просвітницької діяльності зі школярами.

Ключові слова: музично-просвітницька робота зі школярами, методична підготовка учителів музичного мистецтва до просвітницької роботи зі школярами, критерії готовності до музично-просвітницької діяльності зі школярами, поліхудожньоцентричний підхід, педагогічна рефлексивність, абнотивність, креативність, емпатія.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження полягає в доцільності поліпшення методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до музично-просвітницької діяльності зі школярами з урахуванням суттєвих змін підготовки фахівців, які пов'язані з реаліями нової української школи. Сучасна мистецька освіта створює основу для послідовного саморозвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва як особистості й професіонала, на чому і повинна базуватись сучасна методична підготовка майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музично-педагогічні та мистецтвознавчі основи дослідження представлені розвідками у теорії та методиці музичного навчання (Е. Абдуллін, Ю. Алієв, О. Апраксина, Л. Арчажникова, Б. Асаф'єв, А. Болгарський, Л. Василенко, Н. Гуральник, О. Єременко, К. Завалко, Л. Коваль, А. Козир, Л. Куненко, Л. Мазель, Л. Масол, В. Медушевський, О. Михайличенко, В. Москаленко, О. Ніколаєва,

О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, В. Петрушин, Г. Побережна, В. Ражников, О. Реброва, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Турчин, О. Устименко-Косоріч, В. Федоришин, Г. Ципін, Ю. Цагареллі, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.).

Розробку методичної підготовки висококваліфікованих фахівців для мистецьких закладів шкільної та позашкільної освіти представлено у роботах Ю. Алієва, О. Апраксині, Л. Базильчука, В. Баннікова, Л. Безбородової, А. Болгарського, Б. Бриліна, Т. Жигінас, Т. Євсєвої, О. Єременко, Д. Кабалевського, Н. Кічук, І. Кобозевої, А. Козир, Л. Кожевнікової, Л. Кондрацької, С. Коновець, С. Ломова, Л. Масол, О. Мельник, Т. Надолінської, В. Орлова, О. Отич, Г. Падалки, І. Полякової, А. Растригіної, О. Рудницької, Л. Савенкової, Т. Танько, В. Шишкіної, О. Щолокової та ін.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічною засадою модернізації методичної

підготовки майбутніх учителів музики до просвітницької роботи з учнями є система ідей, смисловим стрижнем якої є парадигма актуалізації мистецького навчання з наданням переваги творчому поліхудожньоцентричному підходу до вивчення творів мистецтва.

Сутність поліхудожньоцентричного підходу полягає у можливості облаштування культурно-мистецького середовища через інтеграцію різних видів мистецтва у музично-просвітницькій діяльності майбутнього педагога-музиканта у школі. Поліхудожньоцентричний підхід визначається методичною спрямованістю учителя музики на продуктивну практичну творчу діяльність зі школярами, створення творчої атмосфери в учнівському колективі, розвиток творчих та естетичних здібностей вихованців. Цей підхід охоплює систему професійних знань, умінь, навичок, фахові здібності та професійно важливі якості особистості, що спрямовані на врахування поліфункціональної специфіки професійної діяльності, формування позитивного ставлення майбутнього фахівця до професії, усвідомлення себе як фахівця-професіонала, творчий саморозвиток та самореалізацію.

Відповідно до поліхудожньоцентричного підходу моделювання навчально-виховного процесу у виші вбачається у спрямованості навчання на реалізацію освітньої мети, що зумовлює єдність навчального, розвивально-виховного та ціннісного призначення музично-просвітницької діяльності.

Цілісність методичної підготовки майбутнього вчителя музики на основі поліхудожньоцентричного підходу забезпечує взаємозв'язок структурних компонентів, що розкривають якість цього напрямку підготовки через критерії й показники сформованості зазначеного феномена.

Відповідно до мотиваційно-пізнавального, когнітивно-направленого, комунікативно-емпатійного, рефлексивно-усвідомленого і творчо-діяльнісного компонентів було визначено критерії сформованості готовності до реалізації музично-просвітницької роботи у школі.

Критерієм мотиваційно-пізнавального компонента визначено міру вмотивованості майбутніх учителів музики на музично-просвітницьку діяльність зі школярами. Оцінка результатів роботи педагога-студента передбачає формування нового смисло-творчого мотиву й завершується постановкою нових цілей.

Мотивування студентів до просвітницької роботи передбачає стимулюючі фактори, що дають поштовх активізації творчої діяльності, викликають заохочення, інтерес, захопленість музичним мистецтвом. У різних видах музичної творчої діяльності ключову роль відіграють ситуативні фактори (наприклад, вплив різних людей – викладачів-музикантів різних професій),

попередній фаховий досвід, специфіка самої діяльності майбутнього вчителя музики й відповідна його поведінка у різних педагогічних ситуаціях (навчальних, концертних, сольного та колективного виконання музичних творів, практичної роботи з учнями тощо) [1]. На думку В. Орлова [2], міра актуальності та інтенсивності мотивації залежить від її ситуативних детермінант, тобто визначальної причинності, що зумовлює стимуляцію певних дій особистості.

Отже, критерій мотиваційно-пізнавального компонента підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва виявляється у показниках прояву пізнавального інтересу студентів до музично-просвітницької роботи у школі та їх спрямованості на оволодіння і поглиблення знань та вмінь, які забезпечують успішність музично-просвітницької діяльності зі школярами.

Когнітивно-направлений компонент готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-просвітницької діяльності з учнями містить, передусім, компетентність, музично-педагогічну грамотність, теоретико-методологічні знання базових термінів музичної педагогіки, знання концепцій і підходів музично-естетичного виховання учнівської молоді, знання форм і методів позашкільної діяльності зі школярами. Компетентність учителя музики є актуальною здатністю підготовленого фахівця продуктивно виконувати професійні завдання, реалізувати фахові обов'язки, що є сукупністю наявних елементів досвіду, застосовувати набуті раніше знання, уміння і навички під час реалізації окремих функцій, пов'язаних з циклом виконання професійної діяльності.

Провідним компонентом методичної готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-просвітницької діяльності з учнями є успішна організація позашкільної роботи, що передбачає володіння знаннями про:

- теоретичні і методичні основи процесу організації позашкільної діяльності (навчання, виховання, всебічний розвиток учнівської молоді);
- теоретичні і практичні основи проектування просвітницької діяльності;
- об'єкти і технології дидактичного проектування (теоретичного й практичного навчання учнівської молоді);
- організацію системи позакласної діяльності учнів;
- успішне вирішення навчально-педагогічних і виховних ситуацій;
- індивідуальну педагогічну спрямованість музично-естетичного розвитку кожного учня.

Таким чином, критерій когнітивно-направленого компонента підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва виявляється у показниках обізнаності про умови, методи, форми, засоби та прийоми музично-просвітницької роботи зі шко-

лярами, а також оволодіння засобами та методами просвітницької роботи учителя музичного мистецтва у школі.

Критерієм комунікативно-емпатійного компонента є міра здатності студентів-педагогів до організації творчої взаємодії з учнями, міра здатності до співпереживання та емпатії, яка позитивно позначається на ефективності взаємодії зі школярами у процесі підготовки та проведення музично-просвітницьких заходів, а також міра розвитку їх комунікативних та організаційних здатностей, що позитивно позначаються на вмінні організувати творчий колектив та створювати умови для продуктивної взаємодії та спілкування зі школярами. Розглянемо окремі показники комунікативно-емпатійного критерію.

Нині надзвичайної гостроти набуває проблема формування педагогічної емпатії. Емпатія є здатністю індивіда емоційно відзиватися на переживання інших людей, розуміти їхні думки і почуття без активного втручання з метою надання дійової допомоги [3]. Отже, емпатія виступає як особлива здатність до співпереживання, до відчування стану іншої людини. Емпатійне спілкування припускає окреме звертання до іншого для перевірки своїх вражень й уважне вслуховування в зміст отриманої інформації.

На думку Н. Гузій, педагогічна емпатія виступає як здатність учителя емоційно відгукнутися на дитячі почуття й переживання, розподіляти інтереси, ставати на місце учнів шляхом емоційної ідентифікації у формі співпереживання [1]. Емпатія є здатністю «поглянути на речі очима стороннього, яка з віком згасає, вірогідність цього пов'язується з розвитком стереотипів. Водночас творча особистість, що постійно розвивається, зберігає високий рівень емпатійності протягом усього життя» [4, с. 133]. Для будь-якого прояву емпатії необхідним є прояв комунікативних особливостей вчителя, що розвиваються в навчально-виховному процесі. Неадекватність типових прийомів музично-педагогічної діяльності різноманітним педагогічним ситуаціям об'єктивно стимулює вчителя до проявів емпатії.

Під емпатією розуміється здатність до розуміння стану іншої людини без зміни власного емоційного стану, розуміння об'єкта і його стану, але й емоційного співпереживання та співчуття [3]. Окрім емпатії, комунікативно-емпатійний компонент становить критерій організаторських здібностей. За Л. Уманським, організаторські здібності містять:

– організаторське чуття як психологічну кмітливість, практичний психологічний розум, психологічний такт;

– здатність до емоційно-вольового впливу представлена соціальною енергійністю, вимогливістю, критичністю;

– схильність до організації діяльності представлена здатністю до самостійної організаторської діяльності, виконанням функції організатора і відповідальністю за роботу інших людей у важких і несприятливих умовах;

– потребу здійснювати організаторську діяльність і постійну готовність братися за неї, отримання позитивних емоцій від її здійснення [9].

На думку А. Поденка, організаторські здібності забезпечують оптимальне розв'язання організаторських завдань будь-якого типу, а саме: саморегуляція, поліконтекстність розуміння ситуації, відсутність суперечливості розвитку окремих організаторських якостей [5].

Таким чином, критерій комунікативно-емпатійного компонента підготовки учителів до музично-просвітницької роботи у школі виявляється у прояві емпатії та комунікативних здатностей у творчій взаємодії з учнями, а також у сформованості організаторських здібностей як сукупності здатності до самостійної організації діяльності учнівського колективу, умінні планувати, моделювати, прогнозувати результати сумісної зі школярами творчої музично-просвітницької роботи.

Критерієм рефлексивно-усвідомленого компонента методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено міру рефлексивного усвідомлення студентами художньо-музичних творів у виконавській діяльності. Цей критерій оцінюється мірою розвитку рефлексивності особистості майбутнього учителя музичного мистецтва.

В. Лабунцем розглянуто здатність майбутніх учителів музики до рефлексивно-смыслового оцінювання результатів власної творчої діяльності, а також уміння аналізувати і розмірковувати з цього приводу в контексті концепції диспозиційної регуляції поведінки особистості, що співвідноситься з конкретними проблемними ситуаціями. У ситуаціях, які виникають щодня та розв'язуються через усвідомлення своєї позиції та організації окремих дій, виявляється рефлексивність педагога. Такі ситуації пов'язані з формуванням способів педагогічної взаємодії з учнями у сфері художньо-музичної діяльності, мають довготривалий характер та передбачають подолання стереотипів особистісного досвіду шляхом їх переосмислення, саме тому вони вимагають високого рівня рефлексивних здатностей [3].

Найбільш евристично плідний підхід до розуміння рефлексивності був запропонований А. Карповим, в якому ця здатність визначається як психічна властивість, що пов'язана з рефлексією загалом. Поряд із рефлексією як процесом рефлексування, як психічним станом, рефлексивність утворює конструкт рефлексії і є здатністю до розуміння психіки інших людей [2].

3. Мірошник педагогічну рефлексивність учителя визначено через інтелектуальну рефлекс

сивність, рефлексивність під час прийняття педагогічних рішень, рефлексивність у складних педагогічних ситуаціях, емоційну рефлексивність, які у сукупності відбивають загальний показник педагогічної рефлексивності [5]. І. Ульянічем визначено, що педагогічна рефлексія учителя є рефлексивною компетентністю у педагогічній діяльності [11].

На думку Т. Хомуленко і Т. Доцевич, педагогічна рефлексивність виступає як ключовий регулятивний компонент метакогнітивної компетентності суб'єкта педагогічної діяльності у вищій і розкривається позитивними зв'язками з компонентами метакогнітивної компетентності, пов'язана з рольовою компетентністю, що дає змогу викладачеві користуватись широким репертуаром професійних та соціальних ролей, із системою рефлексією, яка дозволяє педагогу об'єктивно оцінювати власні переваги та недоліки як професіонала, та із загальною рефлексивністю, що передбачає здатність до ситуативної, ретроспективної та перспективної рефлексії у педагогічній діяльності [2].

Таким чином, критерій підготовки до музично-просвітницької роботи зі школярами за рефлексивно-усвідомлюваним компонентом є оволодіння навичками саморегуляції власних станів у процесі підготовки студентів до музично-просвітницької роботи, а також готовність фахівця до емоційно-почуттєвого осмислення творів музичного мистецтва, формування рефлексивності як якості, що забезпечує саморегуляцію та усвідомлення процесу і результату просвітницької роботи з учнями.

Критерієм творчо-діяльнісного компонента методичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено міру розвитку їх естетичних здібностей, виражених у здатностях до синестезії, чуття форми та сприйняття емоційної виразності художнього твору, рівень абнотивності як особистісної властивості учителя, що зумовлює його спроможність виокремити талановитих, творчо обдарованих учнів та забезпечити ефективну творчу взаємодію з учнівським колективом, а також міру розвитку креативності студента, яка забезпечує когнітивну готовність до здійснення музично-просвітницької діяльності, що передбачає творчий підхід до організації заходів музичного просвітництва, варіабельність змісту просвітницької роботи, оригінальність та швидкість педагогічних рішень, гнучкість у виборі форм і методів роботи зі школярами, опір замиканню у процесі оновлення репертуару заходів просвітництва.

Критерій творчо-діяльнісного компонента методичної підготовки студента передбачає наявність артистизму, виявлення творчого натхнення, естетичну спрямованість майбутнього учителя музичної освіти. У процесі залучення дітей до музичного мистецтва у них ефективно розвивається

уява, фантазія, емоційна чутливість, художня проникливість, креативність, тобто новоутворення шкільного віку. Специфіка музично-просвітницької роботи полягає в потребі інтересу до цього виду мистецтва, активної роботи мислення та уяви, що призводить до бажання самостійно проявити себе у творчій діяльності.

Ступінь розвитку абнотивності як здатності до творчої сумісної діяльності майбутнього учителя музичного мистецтва свідчить про сформованість його професійної компетентності та креативності, особистісне зростання, як наслідок, його конкурентоспроможність на сучасному ринку праці. Високий рівень абнотивності є здатністю учителя до адекватного сприйняття, осмислення та розуміння креативного студента чи учня, виділення обдарованого учня і надання йому необхідної психолого-педагогічної підтримки в процесі актуалізації та реалізації його творчого потенціалу [3].

Креативність також виступає показником сформованості творчо-діяльнісного критерію підготовки до музично-просвітницької роботи у школі і є здатністю людини породжувати незвичайні ідеї, знаходити оригінальні рішення. Креативність є творчою спрямованістю, яка властива всім, але під впливом середовища може втрачати або актуалізувати свою позицію, зокрема у дослідженнях О. Торшилової [12, с. 73–74] показано, що креативність властива кожній дитині, реалізується за наявності певних здібностей у певній діяльності. Показниками сформованості креативності виступають такі якості, як: наявність інтелектуальної творчої ініціативи, широта категоризації, швидкість, гнучкість та оригінальність мислення, здатність бачити унікальні якості об'єкта, комплексність та синтетичність сприйняття, спонтанність сприйняття, тенденція віддавати перевагу невизначеним, асиметричним, складним об'єктам [12, с. 73–75].

О. Торшилова у своєму дослідженні естетичних здібностей визначила чуття форми як інтегральну естетичну здібність, яка включає в себе вміння сприймати, відсторонювати та надавати значення формі (за допомогою емпатії та уяви). Поряд з чуттям форми до структури естетичних здібностей автором визначено здатність до синестезії та емоційність естетичного сприйняття, тобто емоційної чуйності (емпатії) до об'єктів сприйняття [12].

В. Найчук до структури естетичних здібностей включено ступінь розвитку моторики, пластичної та мімічної виразності, міру розвитку формотворчих рухів, здібностей до створення естетичних образів, здатності до абстрагування, інтерпретації та моделювання різних форм об'єктів, перцептивного образного мислення на формотворення, здатності до образного і продуктивного формотворення, здатності до полімодального (синесте-

тичного) сприйняття і формування реалізації такої здібності в процесі естетичної діяльності [7].

Таким чином, критерій творчо-діяльнісного компонента підготовки до творчої просвітницької роботи зі школярами майбутніх учителів музичного мистецтва виявляється у показниках уміння адекватно оцінювати та розуміти креативного учня, надавати йому необхідну психолого-педагогічну підтримку в процесі актуалізації та реалізації його творчого потенціалу, уміння швидко та адекватно створювати нові, оригінальні творчі продукти, пов'язані з організацією музично-просвітницьких заходів, прояву естетичних здібностей як здатності до чуття форми, синестезії та емоційності в оцінці творів мистецтва.

Компоненти, критерії та показники готовності студентів до музично-просвітницької роботи зі школярами у процесі інструментально-виконавської підготовки зображено у таблиці 1.

У відповідності до розробленої компонентної структури, критеріїв та показників підготовки майбутніх учителів музики до просвітницької роботи у

школі на основі поліхудожньоцентричного підходу визначено рівневу характеристику виявлення зазначеного феномена в процесі фахової підготовки студентів.

Високий рівень представлений яскраво вираженою потребою в музично-просвітницькій роботі, інтересом до творчого музичного просвітництва. Студентам, які належать до такого рівня, властива висока обізнаність та спрямованість на оволодіння формами, методами, засобами і прийомами музично-просвітницької роботи, висока педагогічна рефлексивність, здатність до системної продуктивної рефлексії власної діяльності. Високий рівень підготовки до реалізації музично-просвітницької роботи зі школярами передбачає розвинуті організаційні здібності як уміння успішно вирішувати організаційні задачі в умовах ризику, невизначеності, суперечливості ознак ситуації та в конфліктних ситуаціях, розв'язувати організаційні завдання будь-якого типу і рівня складності. Майбутній учитель музичного мистецтва

Таблиця 1

Компоненти, критерії та показники методичної підготовки до просвітницької роботи зі школярами майбутнього учителя музичного мистецтва

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційно-пізнавальний	Ступінь вмотивованості на музично-просвітницьку роботу	– прояв пізнавального інтересу студентів до музично-просвітницької роботи у школі; – спрямованість на оволодіння і поглиблення знань та вмінь, які забезпечують успішність музично-просвітницької діяльності зі школярами.
Когнітивно-направлений	Ступінь обізнаності та інструментальної озброєності у методах і формах музичної просвіти	– обізнаність про умови, методи, форми, засоби та прийоми музично-просвітницької роботи зі школярами; – оволодіння засобами та методами просвітницької роботи учителя музики у школі.
Комунікативно-емпатійний	Ступінь розвитку і характер емпатії, рівень розвитку комунікативних та організаційних здібностей	– прояв емпатії та комунікативних здібностей у творчій взаємодії з учнями; – сформованість організаційних здібностей як сукупності здатності до самостійної організації діяльності учнівського колективу; – уміння планувати, моделювати, прогнозувати результати сумісної зі школярами творчої музично-просвітницької роботи.
Рефлексивно-усвідомлюваний	Ступінь розвитку і характер рефлексивності	– оволодіння навичками саморегуляції власних станів у процесі підготовки студентів до музично-просвітницької роботи; – готовність фахівця до емоційно-почуттєвого осмислення творів музичного мистецтва; – формування рефлексивності як якості, що забезпечує саморегуляцію та усвідомлення процесу і результату просвітницької роботи зі школярами.
Творчо-діяльнісний	Ступінь розвитку абнотивності, креативності та естетичних здібностей	– уміння створювати творчу атмосферу сумісної діяльності зі школярами; – уміння адекватно оцінювати та розуміти креативного учня, надавати йому необхідну психолого-педагогічну підтримку в процесі актуалізації та реалізації його творчого потенціалу; – уміння швидко та адекватно створювати нові оригінальні творчі продукти, пов'язані з організацією музично-просвітницьких заходів; – прояв естетичних здібностей як здатності до чуття форми, синестезії та емоційності в оцінці творів мистецтва.

з високим рівнем підготовки до здійснення просвітницької роботи у школі виявляє високий рівень емпатії та комунікативних здібностей, що проявляються у безпосередній взаємодії з учнівським колективом, вміє виявляти творчо обдарованих дітей та встановлювати з ними сумісну творчу діяльність. На цьому рівні відбувається засвоєння культурних цінностей, актуалізація естетичних потреб, формуються естетичні здібності. Високий рівень готовності до музично-просвітницької роботи передбачає високу креативність як здатність розв'язувати творчі завдання, які стосуються організації музично-просвітницьких заходів.

Середній рівень являє собою усвідомленість спонукальних мотивів та пізнавальних інтересів до музичного просвітництва, стійкість і вибірковість мотивації до реалізації музично-просвітницької роботи, дещо обмежене коло професійних інтересів і неоднакове ставлення до різних форм і методів просвітницької діяльності. До цього рівня підготовки до музично-просвітницької роботи належить помірний рівень рефлексивності як схильність до самокопання, зниження якості системної рефлексії. Організаторські здібності відрізняються розвитком певних здібностей та компенсаторних механізмів, які нівелюють негативні ефекти у стандартних педагогічних ситуаціях, проявом ригідності у вирішенні стандартних завдань, уникненню ситуацій постановки нових завдань, недостатньою готовністю до ефективного виконання роботи в нових, більш складних умовах діяльності, труднощами у складних ситуаціях спілкування та взаємодії з учнями, негативними емоційними переживаннями, відчуттям втоми, незадоволеності у роботі в особливих умовах та спілкуванні з учнями та колегами. Крім того, середній рівень готовності до музично-просвітницької роботи передбачає помірний розвиток естетичних здібностей, що виявляється у неточності та зниженій адекватності естетичного чуття форми, відсутності синестезії, недостатній емоційності у процесі сприйняття творів мистецтва. Зниження креативності у майбутніх учителів музичного мистецтва із середнім рівнем готовності до музично-просвітницької роботи передбачає недостатній рівень здатності до створення оригінальних творчих продуктів, меншу творчу продуктивність, низький опір замикання. Майбутні вчителі із середнім рівнем підготовки до музично-просвітницької роботи зі школярами характеризуються недостатнім рівнем абнотивності як наявності труднощів у творчій взаємодії з обдарованими школярами.

Низький рівень готовності до музично-просвітницької роботи зі школярами характеризується малоусвідомленою мотивацією чи зовнішньою мотивацією до професійної діяльності,

елементарною теоретичною підготовкою, низькою обізнаністю у методах та формах просвітницької діяльності зі школярами, низьким рівнем володіння методами роботи з дітьми у галузі музичного просвітництва, майже повною відсутністю творчої активності в процесі оволодіння інструментально-виконавськими дисциплінами. Низький рівень готовності до музично-просвітницької роботи зі школярами характеризується найнижчим рівнем розвитку організаторських здібностей, сформованістю окремих здатностей, що забезпечують успішність у здійсненні типових управлінських ситуацій, середньою ефективністю, недостатньою успішністю у роботі в більш складних умовах, реагуванням негативними переживаннями у ситуаціях перешкод і ускладнень, активізацією захисних механізмів у разі тривалої дії перешкод, розвитком психосоматичних захворювань. Цей рівень готовності передбачає низьку емпатичність та недостатній рівень комунікативних здібностей, егоїстичною спрямованістю у спілкуванні, інтроспективною рефлексивністю, схильністю до «самокопання» на тлі неспроможності адекватно усвідомлювати власні переваги та недоліки у процесі здійснення музично-просвітницької роботи зі школярами. Крім того, низький рівень готовності до музично-просвітницької роботи передбачає недостатній рівень розвитку естетичних здібностей, зниження рівня креативності у майбутніх учителів музичного мистецтва як неспроможності створення оригінальних творчих продуктів, ригідність, меншу творчу продуктивність, низький опір замикання. Майбутні вчителі музики з низьким рівнем підготовки до музично-просвітницької роботи зі школярами мають низьку абнотивність як переживання труднощів у творчій взаємодії з обдарованими школярами.

Висновки. Отже, визначено низку критеріїв і показників готовності до музично-просвітницької діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва зі школярами, а саме: мотиваційно-пізнавальний, який характеризується критерієм міри вмотивованості на реалізацію музично-просвітницької діяльності зі школярами; рефлексивний компонент із рефлексивністю як критерієм; когнітивно-направлений, що виражається в обізнаності та інструментальній озброєності у методах і формах музично-просвітницької роботи; комунікативно-емпатійний компонент, виражений у критеріях міри розвитку емпатії, комунікативних та організаційних здатностей; творчо-діяльничий з такими критеріями, як абнотивність, креативність та естетичні здібності. Відповідно до визначених критеріїв і показників охарактеризовано високий, середній та низький рівні сформованості готовності до музично-просвітницької діяльності зі школярами.

Список використаної літератури:

1. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. 243 с.
2. Доцевич Т.І., Хомуленко Т.Б. Педагогічна рефлексивність як детермінанта розвитку метапам'яті викладача вищої школи. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. Костюка НАПН України*. Вип. 26. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2014. С. 595–606.
3. Карпов А.В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*. 2003. Т. 24, № 5. С. 45–57.
4. Кашапов М.М. Психология творческого мышления профессионала. Москва : ПЕР СЭ, 2006. 688 с.
5. Кулюткин Ю.Н., Сухобская Г.С. Моделирование педагогических ситуаций. Москва : Педагогика, 1981. 118 с.
6. Лабунець В.М. Методична система інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики : дис. д.пед.н. : 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». Київ. 2015. 452 с.
7. Мірошник З.М. Рольова структура особистості вчителя початкових класів. Харків : ХНПУ, 2011. 306 с.
8. Найчук В.В. Особливості естетичного сприйняття як особливої форми естетичної діяльності. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Психологія*. № 46. 2013. С. 151–158.
9. Обозов Н.Н. О трехкомпонентной структуре межличностного взаимодействия. *Психология межличностного познания / Под ред. А.А. Бодалева*. Москва : Педагогика, 1978. С. 80–93.
10. Орлов В.Ф., Фурса О.О., Баніт О.В. Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін : навчально-методичний посібник. Київ : Едельвейс, 2012. 272 с.
11. Поденко А.В. Розвиток організаторських здібностей особистості в підлітковому віці : дис. ... к. психол. н. : 19.00.07. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2007. 20 с.
12. Ришова Т.В. Творчість С. Рахманінова в провітницькій роботі викладача. *Матеріали III Міжнародної конференції СПДМ IX Укр. ЕРТА, присвяченої 350-річчю міста Харкова (26–29 листопада 2004 року)*. С. 96–100.
13. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. Москва : Нар. образование, 1998. 256 с.
14. Торшилова Е.М., Морозова Т.В. Развитие эстетических способностей детей 3–7 лет (теория и диагностика). Москва : Деловая Книга, 2001. 141 с.
15. Ульянич І.В. Психологічні умови формування рефлексивної компетентності вчителів-початківців : дис. ... канд. психол. наук. Слов'янськ, 2011. 247 с.
16. Уманский Л.И. Личность. Организаторская деятельность. Коллектив. Кострома : КГУ им. Н.А. Некрасова, 2001. 208 с.

Kuznetsova O. Criteria for methodological preparation of future music teachers for educational work with schoolchildren

The article substantiates the polyartistic-centric approach as the most appropriate for the formation of readiness for music and educational activities of future music teachers with students is determined by the methodological focus on productive practical creative activity with students, creating a creative atmosphere in the student body, development of creative and aesthetic abilities. It is determined that the polyartistic-centric approach to the methodical preparation for music-educational work with schoolchildren allows to create a cultural-artistic environment through the integration of different kinds of art. This approach covers the system of professional knowledge, skills, abilities and professionally important personality traits, aimed at taking into account the multifunctional specifics of professional activity, forming a positive attitude of the future specialist to the profession, self-awareness as a professional, creative self-development and self-realization. In accordance with the polyartistic-centric approach, the modeling of the educational process is the focus of learning on the realization of the educational goal, which determines the unity of educational, developmental and value purposes of music and educational activities.

The developed criteria and indicators of readiness for musical-educational activity of future teachers of musical art with schoolchildren are shown, namely: motivational-cognitive, which is characterized by the criterion of the degree of motivation for realization of musical-educational activity with schoolchildren; reflexive component with reflectivity as a criterion; cognitive-oriented, which is expressed in awareness and instrumental armament in the methods and forms of musical and educational work; communicative-empathic component, expressed in the criteria of the degree of development of empathy, communicative and organizational abilities; creative activity with such criteria as innovativeness, creativity and aesthetic abilities. According to the defined criteria and indicators the high, average and low levels of formation of readiness for musical-educational activity with schoolchildren are characterized.

Key words: *music-educational work with schoolchildren, methodical preparation of music art teachers for educational work with schoolboys, criteria of readiness for music-educational activity with schoolchildren, polyartistic-centric approach, pedagogical reflexivity, abnoivism, creativity, empathy.*